

● تحلیل‌ها و گزارش‌ها

سازمان ملل متحد و منافع ملی

شرکت در دوره‌ی بعدی انتخابات ریاست جمهوری اعلام انصراف کرد. والدهایم که سخنرانی خود را در حضور مقام‌های دیپلمات‌های مقیم تهران و کارشناسان ایراد می‌کرد، عمده‌ی مباحث خود را بر حول محور نقش و عملکرد سازمان ملل متحد، بحران جاری در شبه جزیره‌ی بالکان، نقش قدرت‌های بزرگ، چالش‌های فراروی سازمان ملل و اصلاح ساختار آن متمرکز کرد.

والدهایم در ابتدای سخنرانی خود درباره‌ی علل و انگیزه‌های تشکیل سازمان ملل متحد اظهار داشت:

جسامه‌ی جهانی که از رخداد‌های فاجعه بار جنگ جهانی دوم به شدت تکان خورده‌است اکنون خواهان تضمین عدم تکرار یک چنین تراژدی است. اگرچه امضاکنندگان

آقای کورت والدهایم دبیرکل اسبق سازمان ملل متحد و رئیس جمهور پیشین اتریش، روز یکشنبه ۱۹ اردیبهشت سال جاری در دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی تحت عنوان: «سازمان ملل متحد و منافع ملی» به ایراد سخنرانی پرداخت.

دکتر والدهایم سیاستمدار و دیپلماتی کارگشته است که در سال‌های ۱۹۶۴ تا ۱۹۷۱ نماینده‌ی اتریش در سازمان ملل متحد بود و از سال ۱۹۷۲ تا ۱۹۸۱ دبیرکلی آن سازمان را برعهده داشت. در سال ۱۹۸۶ با وجود تبلیغات و اتهام‌های فراوانی که به خاطر حضور وی در صف افسران اطلاعاتی نازی‌ها در اردوگاه‌های انتقال یهودیان به وی وارد شد، به عنوان رئیس جمهور اتریش انتخاب گردید و تا سال ۱۹۹۲ این مقام را عهده‌دار بود؛ در سال ۱۹۹۱ نیز از

جزیره‌ی بالکان اظهار داشت:

سازمان پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو) هفته‌هاست که با بمباران هوایی اهداف نظامی در صربستان و کوزوو می‌خواهد از غیرنظامی‌ها محافظت به عمل آورد. دولت یوگسلاوی نیز آمادگی ندارد تا با اعطای خودمختاری به کوزوو به این تراژدی آزار و اذیت و کشتار مردم بی‌گناه، خاتمه دهد. کلیه‌ی اقدام‌ها برای حل مسالمت‌آمیز بحران با شکست مواجه شده‌است.

البته راه حل‌های متعددی برای پایان دادن به جنگ جاری در شبه جزیره‌ی بالکان پیشنهاد شده‌است که از مهم‌ترین آنها می‌توان به برنامه‌ی پنج ماده‌یی دبیرکل سازمان ملل اشاره کرد. این اصول عبارتند از:

۱. پایان دادن فوری به اقدام‌های سرکوب‌گرانه و جلوگیری از آواره‌ساختن مردم غیرنظامی؛

۲. توقف کلیه‌ی عملیات نیروهای نظامی در کوزوو و عقب‌نشینی آنها؛

۳. پذیرش بدون قید و شرط بازگشت آوارگان و اسکان مجدد آنها در خانه و کاشانه‌ی

خود؛

منشور ملل متحد، کشورهای فاتح جنگ جهانی دوم بودند ولی سایر کشورهای جهان نیز به گرمی از عضویت در آن استقبال کردند. امروزه پس از گذشت ۵۴ سال، کلیه‌ی کشورهای صاحب حاکمیت، به استثنای تعداد معدودی از آنها، به عضویت این سازمان درآمده‌اند. این سازمان در طول حیات خود شاهد فراز و نشیب‌های بسیار بوده‌است اما سؤال این جاست که آیا با وجود حوادث فراوان، دولت‌های جهان پخته‌تر، آینده‌نگرتر و متواضع‌تر شده‌اند؟

به عقیده‌ی دکتر والد‌هایم، امروز منازعه‌ی تسلیحاتی بین دو اردوگاه شرق و غرب به شدت کاهش یافته و تهدیدهای گذشته جای خود را به تهدیدهای کاملاً جدید داده‌اند. منازعات مذهبی شبیه به منازعات موجود در منطقه‌ی بالکان (کوزوو)، آفریقا و آسیا، موج عظیم آوارگان، روند فزاینده‌ی تروریسم و جنایات بین‌المللی، مشکلات روزافزون زیست‌محیطی و انفجار جمعیت، دولت‌های جهان را تهدید می‌کند.

دبیرکل اسبق سازمان ملل متحد سپس با اشاره به وضعیت کنونی بحران در شبه

زمان فروپاشی سیستم نظامی شوروی، روسیه به سمت «باتلاق قدرت» سوق داده شده است که تنها و با دشواری بسیار فراوان می‌تواند از آن خارج شود. این کشور اگرچه نه با تمایل فراوان به «برنامه‌ی مشارکت صلح ناتو» پیوسته است ولی با پافشاری بر مواضع خود نشان می‌دهد که تمایل فزاینده‌ی خود را برای حفظ موقعیت سابق به عنوان یک ابرقدرت آغاز کرده است. جامعه‌ی جهانی مطمئناً از تلاش‌های روسیه برای میانجیگری در بحران کوزوو استقبال می‌کند و باید این تلاش‌ها در چارچوب تلاش‌های جامعه‌ی بین‌المللی برای توقف نبرد و کوشش جهت دست‌یابی به یک حل و فصل مسالمت‌آمیز گنجانده شود.

دکتر والدهایم عقیده دارد که فروپاشی امپراتوری شوروی و چالش‌های کنونی فراوری مسکو در قبال مسایل جهانی یک خلاقه در عرصه‌ی بین‌المللی و یک عدم توازن در روابط بین شرق و غرب ایجاد کرده است و باعث شده و اشننگن نقش تنها ابرقدرت باقی‌مانده در امور جهانی را ایفا کند.

کورت والدهایم سپس به وضعیت چین در دنیای امروز اشاره کرد و گفت: چین با ۱/۳

۴. پذیرش استقرار یک نیروی نظامی بین‌المللی برای تضمین محیطی امن جهت بازگشت آوارگان و کمک به عملیات امدادسانی؛

۵. اجازه به جامعه‌ی بین‌المللی برای کنترل حسن انجام این تمهیدات.

تنها در صورت پذیرش این پنج اصل، بمباران‌های هوایی بلافاصله قطع خواهد شد. والدهایم براین باور است که دبیرکل ملل متحد دست به تلاشی واقعی برای همکاری جهت توقف فوری مخاصمات و دست‌یابی به راه‌حلی مسالمت‌آمیز زده است.

به عقیده‌ی والدهایم مواضع اتحادیه‌ی اروپایی و آمریکا در این ارتباط تا حدود زیادی منطبق با پیشنهادهای کوفی انان است:

خروج نیروهای صرب از کوزوو، بازگشت آوارگان به منازلشان؛ استقرار یک نیروی بین‌المللی در کوزوو جهت تضمین بازگشت پناه‌جویان به خانه‌هایشان و این که پذیرش این پیشنهادها به منزله‌ی پایان بمباران‌های یوگسلاوی خواهد بود.

دکتر والدهایم سپس به مواضع روسیه در قبال بحران‌های جهانی اشاره کرد و گفت: از

میلیارد نفر جمعیت، یک دوران تحول و رشد بی‌سابقه را به یاد می‌آورد و امروزه با بلا تکلیفی عجیبی روبه‌رو است. آیا روند فزاینده‌ی آزادسازی و خودمختاری منطقه‌ی می‌تواند بدون آن که از کنترل دولت مرکزی کاسته شود، ادامه یابد؟ آیا با محدود کردن آزادی عمل، پیشرفت می‌تواند ادامه داشته باشد؟ به نظر می‌رسد مسیر انتخابی، مصالحه‌ی میانه و معتدل باشد و هنگ‌کنگ بهترین مثال موجود در این رابطه است.

مسئله‌ی جمعیت چین، به تصمیم‌گیری‌های این کشور ابعاد جهانی خواهد داد. راه حل‌های میانه‌ی این کشور بهترین افق‌ها را برای تحولی مسالمت‌آمیز در رابطه‌ی ظریف با کشورهای ایالات متحده، روسیه، هند و ژاپن ارائه می‌کند. سیاست‌های این کشور در رابطه با محیط‌زیست و موضوع‌های مشابه می‌تواند الگوی سایر کشورها قرار گیرد حتی اگر رعایت موازین حقوق بشر در داخل این کشور هم‌چنان محدود باقی بماند.

کورت والد‌هایم در ادامه‌ی سخنان خود تعدد مراکز آشوب جهانی را نشانه‌یی از عملکرد ابرقدرت‌ها و فقدان ساختار مناسب بین‌الملل

برای رویارویی با این چالش‌ها دانست.

والدهایم با اشاره به یکی از تجارب مهم خود و نه بهترین آن در طول سال‌های مستمادی تصدی خود در سازمان ملل گفت چنانچه دولت‌ها بین تصمیم‌گیری برای اولویت دادن به منافع بین‌الملل و منافع ملی خود منخیر باشند، معمولاً جز در موارد استثنایی، منافع ملی خود را انتخاب می‌کنند.

دکتر والد‌هایم آنگاه ضمن اشاره‌ی مجدد به کاهش تنش‌های بین شرق و غرب به مسأله‌ی دخالت سازمان ملل متحد در منازعات مسلحانه پرداخت و گفت بند هفتم فصل دوم منشور، سازمان را از دخالت در امور داخلی کشورها باز می‌دارد و جز در مورد دفاع مشروع سایر موارد را مجاز نمی‌شمارد.

اقدام‌های بشردوستانه هم باید درچارچوب اختیارات سازمان ملل صورت گیرد. دخالت قهرآمیز سازمان برای حفظ حقوق بشر و جلوگیری از نقض آن مشغله‌ی ذهنی پیچیده‌یی را برای سازمان پیش می‌آورد. امروزه برخی از سازمان‌های منطقه‌یی نظیر سازمان همکاری و امنیت اروپا و هم‌چنین سازمان وحدت آفریقا همبستگی بیشتری از

یکدیگر نهاده و دسته‌جمعی کراهی زمین را ناپود کنند. ما باید از اندیشه‌های مادی دوری جست و تسعد بیشتری در برابر جامعه‌ی بین‌المللی از خود نشان دهیم. بدون توسعه‌ی پایدار، صلحی عادلانه و با دوام تحقق نخواهد یافت. مبارزه علیه فقر، بیماری، جهل و موارد بی‌شماری از رنج و آلام انسانی باید در دستور کار ما در قرن بیست و یکم قرار گیرد.

در هنگام پرسش و پاسخ، دکتر والدهایم در پاسخ به این سؤال که سازمان ملل تا چه اندازه می‌تواند در ارتقای صلح جهانی تأثیر داشته باشد، اظهار داشت: سازمان ملل متحد ماشینی است که ابزار حرکت آن را باید کشورها فراهم کنند و تا زمانی که این ابزار وجود نداشته باشد، انتظار هیچ توقعی از سازمان نمی‌رود. شورای امنیت یکی از ابزارهای مهم حرکت سازمان ملل است. باید از این ابزارها به طور صحیح استفاده شود. کشورهای بزرگ آرام آرام به سوی استفاده‌ی صحیح از شورای امنیت سازمان ملل متحد حرکت می‌کنند و سعی دارند که عملیات نظامی در پرتو موازین شورای امنیت صورت گیرد. در همین راستا باید به گفت‌وگوی تمدن‌ها میان مسلمانان، مسیحیان و تمدن‌ها

خود نشان می‌دهند ولی مسأله‌ی اخذ مجوز از کشورهای عضو باعث کاهش کشش عملیاتی آنها می‌شود.

وی در مورد تجدید نظر در ساختار نظام ملل متحد اظهار داشت:

مهم‌ترین قصور سازمان، مربوط به اصلاح ساختار آن نیست بلکه کوتاهی در زمینه‌ی اجرای تمهیدات مادی توسط اعضای آن است.

وی در پایان سخنان خود اظهار داشت: حل مشکلات سیاسی و امنیتی کنونی تا آینده‌ی قابل پیش‌بینی به صورت حساس‌ترین چالش‌های عصر ما باقی خواهد ماند. سابقاً حدود ۱/۵ میلیارد نفر در وضعیتی کم‌وبیش مبتنی بر بازار آزاد زندگی می‌کردند ولی امروزه این رقم به حدود ۴ برابر یعنی ۵/۵ میلیارد نفر افزایش یافته است. ما نباید برای حفظ منافع خود جهان را غارت کرده و محیط آن را آلوده کنیم و زمین‌هایی آلوده به مواد سمی را برای فرزندان خود به ارث بگذاریم. به گفته‌ی ظریفی، هزاران سال است که مردم کراهی زمین سعی در نابودی یکدیگر داشته‌اند ولی امروزه همگی تلاش می‌کنند تا دست در دست

چندانی ندارند. اختلاف‌های این دو عمدتاً اقتصادی است و سعی دارند که این اختلاف‌ها را از راه مذاکره حل و فصل کنند.

کورت‌والدهایم در پاسخ به این سؤال که با توجه به عملکردهای قبلی غرب مثلاً در خلیج فارس به نظر می‌رسد که فرآیند به سمت تضعیف سازمان ملل متحد پیش می‌رود. آیا شما با این نتیجه‌گیری موافقت، اظهار داشت:

اگر اقدام‌ها در خارج از چارچوب سازمان ملل صورت گیرد به نفع آن نیست و به سود جامعه‌ی جهانی هم نمی‌تواند باشد. سازمان ملل متحد براساس بند ۷ فصل اول منشور مجاز نیست در اموری که ذاتاً جزو صلاحیت داخلی کشورهاست دخالت نماید و اعضا را نیز ملزم نمی‌کند که چنین موضوعاتی را برای حل و فصل تابع مقررات این منشور قرار دهند اما این اصل به اعمال اقدام‌های قهری پیش‌بینی شده در فصل هفتم لطمه وارد نخواهد کرد. اگر آمریکا می‌خواست که مسأله‌ی حمله به یوگسلاوی را در شورای امنیت مطرح کند با مخالفت چین و روسیه مواجه می‌شد.

دکتر والدهایم در پاسخ به سؤال دیگری که سخت‌ترین تصمیم وی در دوران دبیرکلی

اشاره کرد. آنها می‌توانند با یک‌دیگر به بحث بنشینند و به همکاری با یک‌دیگر بپردازند و جنگ را از جوامع خود طرد کنند.

دبیرکل اسبق ملل متحد در خصوص نقش آمریکا در جنگ کوزوو و بمباران سفارت چین در یوگسلاوی اظهار داشت:

وضعیت در کوزوو بسیار تأسف‌آور است و آمریکا حملات خود را درچارچوب پایان دادن به کشتار غیرنظامی‌ها توجیه می‌کند. دولت یوگسلاوی دولت سرسختی است و در برابر قبول پیشنهاد ۵ ماده‌یی دبیرکل مقاومت می‌کند. البته پیشنهاد بسیار روشنی است. من نمی‌دانم که اگر جنگ ادامه پیدا کند و بحران تداوم یابد چه سرنوشتی در انتظار جهان خواهد بود. روسیه باید به روند صلح در بالکان کمک کند. در مورد بمباران سفارت چین، آمریکا از این اقدام ابراز تأسف و رسماً عذرخواهی نموده‌است.

دکتر والدهایم در پاسخ به این سؤال که چه تفاوتی بین عملکرد آمریکا و اتحادیه‌ی اروپایی هست، اظهار داشت:

آمریکا و اتحادیه‌ی اروپایی بر سر عملکرد خود در یوگسلاوی اختلاف نظر

این بحران کوشش کرده‌ام.

وضعیت نابسامانی علیه فلسطینی‌ها وجود داشته است و شورای امنیت قطعنامه‌های فراوانی را به تصویب رسانده است ولی متأسفانه حق و تو مانع از تصویب و اجرای قطعنامه‌های متعدد شده است. تصویب قطعنامه‌های ۲۴۲ و ۳۳۸ شورای امنیت ملل متحد و پشتیبانی از حقوق فلسطینی‌ها از جمله‌ی آنهاست. به هر حال کارهای انجام نشده در اسلو انجام شد. شما ما را متهم نکنید که سازمان ملل متحد نمی‌تواند کاری انجام دهد. ما در مادرید و اسلو بهترین کاری را که می‌توانستیم برای شما انجام دادیم.

سفیر افغانستان در همین جلسه خطاب به دکتر والد‌هایم گفت: مسأله‌ی افغانستان یک ترازوی بزرگ انسانی است. مسأله‌ی مواد مخدر و جنگ مشکل تأسف‌آوری برای جامعه‌ی جهانی است. بسیاری از کشورها سعی کرده‌اند تا در مسأله‌ی افغانستان میانجیگری کنند و پیشرفت‌هایی هم در این زمینه حاصل شده است، ولی چرا این اقدام‌ها منجر به برقراری صلح در افغانستان نمی‌شود؟

آقای والد‌هایم در پاسخ

سازمان ملل متحد چه بوده است، گفت: دشوارترین مسأله‌ی که در سازمان ملل با آن مواجه بوده است، مسأله‌ی برقراری صلح در خاورمیانه است. ما سالیان سال در این خصوص مذاکره کرده‌ایم ولی تاکنون به صلحی پایدار دست نیافته‌ایم. تروریسم هنوز هم در آنجا ادامه دارد و امروزه مسأله‌ی کشور مستقل فلسطین هم مطرح شده است و قرارداد اسلو هنوز نتوانسته است به این کشمکش‌ها پایان دهد.

سفیر فلسطین در واکنش به مسأله‌ی تروریسم عنوان شده از سوی دکتر والد‌هایم اظهار داشت:

شما تا زمانی که منشأ تروریسم را پیدا نکنید نمی‌توانید با آن مبارزه کنید بیش از چهار میلیون نفر فلسطینی در خارج از وطن خود زندگی می‌کنند. اسرائیلی‌ها قدس را به عنوان پایتخت خود انتخاب کرده‌اند. وقتی آمریکایی‌ها تلاشی را برای تحت فشار قراردادن اسرائیلی‌ها انجام نمی‌دهند این مسایل روزه‌روز حادثتر می‌شود. شما فکر می‌کنید نقش سازمان ملل متحد در آینده چه خواهد بود؟

والد‌هایم در پاسخ به این سؤال اظهار داشت: من کراراً برای یافتن راه حل‌هایی برای

به این سؤال گفت:

سازمان ملل متحد خیلی مایل است که به این مناقشه پایان دهد ولی سازوکار آن مشخص نیست. به نظر من باید در منشور سازمان اصلاحاتی به عمل آید. مسأله‌ی افغانستان خیلی به درازا انجامیده است و موضوعی نیست که به این سادگی‌ها هم قابل حل و فصل باشد. گرچه قدرت مرکزی آنجا می‌تواند در حل این مناقشه دخالت داشته باشد ولی معلوم نیست که فعلاً چه کسی در آنجا حکومت می‌کند.

دکتر والدهایم در پاسخ به پرسشی که از سوی سفیر یونان درخصوص اختیارات اجرایی دبیرکل مطرح شد، اظهار داشت: در مورد این اختیارات فقط شورای امنیت دارای اختیارات اجرایی است و دبیرکل فقط آن را اجرا می‌کند. من فکر نمی‌کنم اختیارات بیشتری به دبیرکل بدهند چون قدرت‌های بزرگ می‌خواهند اختیارات در دست خودشان باشد.

غلامرضا علی‌بابایی

